

คำนำ

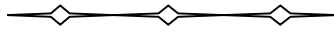
ตลอดระยะเวลาที่ทรงครองสิริราชสมบัติกว่า 70 ปี พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ตลอดจนพระบรมวงศ์ ได้เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมเยียนประชาชนชาวไทยทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ โดยได้พระราชทานพระราชดำริให้ส่วนราชการต่างๆ ดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อช่วยเหลือประชาชนทุกหมู่เหล่า ซึ่งทุกโครงการล้วนมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือ “ความอยู่ดีกินดีและความผาสุก” ของประชาชนทั้งสิ้น

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) ในฐานะหน่วยงานกลางในการประสาน ควบคุม กำกับ ดูแล และติดตามผลการดำเนินงานของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้เล็งเห็นความสำคัญของการบริหารจัดการโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในด้านต่าง ๆ ตลอดจนความจำเป็นในการรวบรวมฐานข้อมูลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ถูกต้อง ครบถ้วน และสมบูรณ์

ทั้งนี้ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงการบริหารจัดการโครงการและกำหนดทิศทางการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ต่อไปในอนาคต ซึ่งเอกสารฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความร่วมมือของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน สำนักงาน กปร. จึงขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

สำนักงาน กปร.
พฤศจิกายน 2559

สรุปภาพรวมข้อมูลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) ได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยได้กำหนดขอบเขตในการดำเนินงานไว้ ดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้นำดำเนินการเฉพาะโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และพระบรมวงศ์ รวม 6 พระองค์ ดังนี้

- 1.1 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
- 1.2 สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
- 1.3 สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
- 1.4 สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร
- 1.5 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
- 1.6 สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี

2. กรอบระยะเวลา

สำนักงาน กปร. ได้รวบรวมข้อมูลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยกำหนดกรอบระยะเวลารวบรวมข้อมูลช่วงตั้งแต่มีโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นแห่งแรก เมื่อปี พ.ศ. 2495 จนถึง สิ้นเดือนกันยายน 2559

3. ที่มาของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

การรวบรวมข้อมูลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในครั้งนี้นำสำนักงาน กปร. ได้กำหนดที่มาของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จาก 3 แหล่ง ดังนี้

- 3.1 เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ได้พระราชทานพระราชดำริโดยตรง
- 3.2 เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่เกิดจากการที่ราษฎรทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานความช่วยเหลือ
- 3.3 เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่หน่วยงานได้กราบบังคมทูลรายงานและ/หรือขอพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัยเรียบร้อยแล้ว

4. การแบ่งประเภทโครงการ

สำนักงาน กปร. ได้แบ่งประเภทของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ออกเป็น 8 ประเภท ดังนี้

- 4.1 โครงการพัฒนาด้านแหล่งน้ำ
- 4.2 โครงการพัฒนาด้านการเกษตร
- 4.3 โครงการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม
- 4.4 โครงการพัฒนาด้านการส่งเสริมอาชีพ
- 4.5 โครงการพัฒนาด้านสาธารณสุข
- 4.6 โครงการพัฒนาด้านคมนาคม/สื่อสาร
- 4.7 โครงการพัฒนาด้านสวัสดิการสังคม/การศึกษา
- 4.8 โครงการพัฒนาแบบบูรณาการ และโครงการพัฒนาด้านอื่นๆ โดยแบ่งเป็น
 - โครงการพัฒนาแบบบูรณาการ
 - โครงการพัฒนาด้านอื่นๆ

5. การรวบรวมข้อมูลแบ่งพื้นที่ออกเป็น ดังนี้

5.1 ภาคเหนือ จำนวน 17 จังหวัด ได้แก่ กำแพงเพชร เชียงราย เชียงใหม่ ตาก น่าน นครสวรรค์ พะเยาแพร่ เพชรบูรณ์ พิจิตร พิษณุโลก แม่ฮ่องสอน ลำปาง ลำพูน สุโขทัย อุตรดิตถ์ และอุทัยธานี

5.2 ภาคกลางและกรุงเทพมหานคร จำนวน 26 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร กาญจนบุรี จันทบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ชัยนาท ตราน นครนายก นครปฐม นนทบุรี ปทุมธานี ประจวบคีรีขันธ์ ปราจีนบุรี พระนครศรีอยุธยา เพชรบุรี ราชบุรี ระยอง ลพบุรี สมุทรปราการ สมุทรสงคราม สมุทรสาคร สระบุรี สระแก้ว สิงห์บุรี สุพรรณบุรี และอ่างทอง

5.3 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 20 จังหวัด ได้แก่ กาฬสินธุ์ ขอนแก่น ชัยภูมิ นครพนม นครราชสีมา บึงกาฬ บุรีรัมย์ มหาสารคาม มุกดาหาร ยโสธร ร้อยเอ็ด เลย ศรีสะเกษ สกลนคร สุรินทร์ หนองคาย หนองบัวลำภู อานาจเจริญ อุตรธานี และอุบลราชธานี

5.4 ภาคใต้ จำนวน 14 จังหวัด ได้แก่ กระบี่ ชุมพร ตรัง นครศรีธรรมราช นราธิวาส ปัตตานี พังงา พัทลุง ภูเก็ต ยะลา ระนอง สงขลา สตูล และสุราษฎร์ธานี

5.5 โครงการที่ไม่ระบุพื้นที่หรือหลายพื้นที่หรือต่างประเทศ

6. แหล่งข้อมูล

สำนักงาน กปร. ได้รวบรวมข้อมูลจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง รวมจำนวน 28 หน่วยงาน ประกอบด้วย

- แหล่งข้อมูลหลัก มาจาก 5 หน่วยงาน ดังนี้
 - สำนักงาน กปร.
 - มูลนิธิชัยพัฒนา
 - กรมชลประทาน
 - จังหวัด
 - กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน
- แหล่งข้อมูลจากส่วนราชการต่าง ๆ จำนวน 23 หน่วยงาน สำหรับใช้ในการตรวจสอบและยืนยันความถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์ของข้อมูล

อย่างไรก็ตาม การรวบรวมข้อมูลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ไม่รวมถึงโครงการเฉลิมพระเกียรติของส่วนราชการต่าง ๆ

7. หลักในการนับจำนวนโครงการ

- 7.1 โครงการที่ดำเนินการภายใต้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ นับเป็น 1 โครงการ
- 7.2 อ่างเก็บน้ำหรือฝายพร้อมระบบส่งน้ำ นับเป็น 1 โครงการ
- 7.3 โครงการขนาดใหญ่ด้านแหล่งน้ำ ถ้ามีโครงการย่อยให้นับแยกโครงการย่อยเป็น 1 โครงการ ยกเว้น กิจกรรมที่ดำเนินการซ้ำในพื้นที่เดิม เช่น มีการขุดลอกในคลองนั้นแล้ว และมีการขุดลอกคลองนั้นซ้ำอีกครั้ง จะนับเป็น 1 โครงการ
- 7.4 โครงการในลักษณะบูรณาการ ภายใต้โครงการขนาดใหญ่ นับเป็น 1 โครงการ
- 7.5 โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน นับเป็น 1 โครงการ (ไม่นับกิจกรรมย่อยในโรงเรียน)

8. สรุปจำนวนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

สำนักงาน กปร. ได้รวบรวมโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ณ เดือนกันยายน 2559 มีจำนวนทั้งสิ้น 4,685 โครงการ แยกเป็นภาคและการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ตามตารางสรุปได้ ดังนี้

การพัฒนาด้าน	ภาค					รวม
	เหนือ	กลาง	ตะวันออก เฉียงเหนือ	ใต้	ไม่ระบุ พื้นที่ ๆ	
1. โครงการพัฒนาด้านแหล่งน้ำ	1,233	503	841	627	-	3,204
2. โครงการพัฒนาด้านการเกษตร	46	51	44	28	-	169
3. โครงการพัฒนาด้าน สิ่งแวดล้อม	62	41	37	34	3	177
4. โครงการพัฒนาด้าน ส่งเสริมอาชีพ	89	36	122	94	-	341
5. โครงการพัฒนาด้าน สาธารณสุข	15	16	9	7	10	57
6. โครงการพัฒนาด้านคมนาคม /สื่อสาร	22	22	20	22	-	86
7. โครงการพัฒนาด้านสวัสดิการ สังคม/การศึกษา	199	74	53	63	4	393
8. โครงการพัฒนาแบบบูรณาการ /อื่น ๆ	104	62	52	33	7	258
รวม	1,770	805	1,178	908	24	4,685

ที่มา: สำนักงาน กปร.
พฤศจิกายน 2559

ทั้งนี้ สามารถแยกประเภทการพัฒนาของแต่ละจังหวัดในแต่ละภาคได้ ดังนี้

- **พื้นที่ภาคเหนือ** ช่วงตั้งแต่มีโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นแห่งแรก เมื่อปี พ.ศ. 2506 จนถึง ณ สิ้นเดือนกันยายน 2559 มีจำนวน 1,770 โครงการ

ตาราง แสดงประเภทของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของแต่ละจังหวัดในเขตพื้นที่ภาคเหนือ

จังหวัด	ประเภทของโครงการ								รวม
	ด้านแหล่งน้ำ	ด้านการเกษตร	ด้านสิ่งแวดล้อม	ด้านการส่งเสริมอาชีพ	ด้านสาธารณสุข	ด้านคมนาคม/สื่อสาร	ด้านสวัสดิการสังคม/การศึกษา	ด้านบูรณาการ/อื่นๆ	
กำแพงเพชร	30	1	0	0	0	0	3	2	36
เชียงราย	118	6	6	4	1	4	42	9	190
เชียงใหม่	444	13	21	34	1	12	59	38	622
ตาก	42	0	8	2	1	1	27	6	87
น่าน	106	4	5	11	8	1	19	11	165
นครสวรรค์	8	1	1	0	0	0	2	2	14
พะเยา	49	3	3	1	0	0	1	5	62
แพร่	46	1	2	0	0	1	0	0	50
เพชรบูรณ์	22	2	2	0	0	1	4	1	32
พิจิตร	2	1	0	0	0	0	0	0	3
พิษณุโลก	23	4	2	2	0	0	7	3	41
แม่ฮ่องสอน	110	3	5	24	0	2	24	9	177
ลำปาง	110	0	2	2	0	0	0	2	116
ลำพูน	64	5	2	0	2	0	0	5	78
สุโขทัย	28	0	0	0	0	0	1	0	29
อุตรดิตถ์	24	0	3	9	2	0	10	10	58
อุทัยธานี	7	2	0	0	0	0	0	1	10
รวม	1,233	46	62	89	15	22	199	104	1,770

- พื้นที่ภาคกลางและกรุงเทพมหานคร ช่วงตั้งแต่มีโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นแห่งแรก เมื่อปี พ.ศ. 2498 จนถึง ๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๙ มีจำนวน 805 โครงการ

ตาราง แสดงประเภทของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริแต่ละจังหวัดในเขตพื้นที่ภาคกลาง และกรุงเทพมหานคร

จังหวัด	ประเภทของโครงการ								รวม
	ด้านแหล่งน้ำ	ด้านเกษตร	ด้านสิ่งแวดล้อม	ด้านส่งเสริมอาชีพ	ด้านสาธารณสุข	ด้านคมนาคม/สื่อสาร	ด้านสวัสดิการสังคม/การศึกษา	ด้านบูรณาการ/อื่นๆ	
กรุงเทพฯ	14	1	2	0	10	12	15	6	60
กาญจนบุรี	37	1	2	3	1	0	12	4	60
จันทบุรี	19	2	2	1	2	0	7	3	36
ฉะเชิงเทรา	23	1	0	1	0	1	3	1	30
ชลบุรี	19	1	3	1	0	0	0	8	32
ชัยนาท	2	4	0	0	0	0	0	0	6
ตราด	6	0	0	0	0	0	2	1	9
นครนายก	21	5	3	2	0	1	0	5	37
นครปฐม	1	0	0	1	0	1	6	2	11
นนทบุรี	2	0	0	0	1	0	0	0	3
ปทุมธานี	2	1	0	0	0	0	0	1	4
ประจวบคีรีขันธ์	63	3	6	7	0	3	9	2	93
ปราจีนบุรี	14	2	4	1	0	0	1	3	25
พระนครศรีอยุธยา	10	4	0	3	1	0	3	3	24
เพชรบุรี	78	6	12	9	0	0	2	4	111
ราชบุรี	36	3	1	1	0	1	2	3	47
ระยอง	11	2	1	1	0	0	0	3	18
ลพบุรี	26	2	1	0	0	0	0	1	30
สมุทรปราการ	6	0	2	0	1	2	2	0	13
สมุทรสงคราม	3	2	1	1	0	0	0	1	8
สมุทรสาคร	2	2	0	0	0	0	0	0	4
สระบุรี	15	3	0	0	0	0	1	1	20
สระแก้ว	78	3	1	2	0	1	9	7	101
สิงห์บุรี	2	0	0	1	0	0	0	0	3
สุพรรณบุรี	10	2	0	0	0	0	0	0	12
อ่างทอง	3	1	0	1	0	0	0	3	8
รวม	503	51	41	36	16	22	74	62	805

- **พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ** ช่วงตั้งแต่มีโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นแห่งแรก เมื่อปี พ.ศ. 2506 จนถึง ณ สิ้นเดือนกันยายน 2559 มีจำนวนทั้งสิ้น 1,178 โครงการ

ตาราง แสดงประเภทของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริแต่ละจังหวัดในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จังหวัด	ประเภทของโครงการ								รวม
	ด้านแหล่งน้ำ	ด้านการเกษตร	ด้านสิ่งแวดล้อม	ด้านส่งเสริมอาชีพ	ด้านสาธารณสุข	ด้านคมนาคม/สื่อสาร	ด้านสวัสดิการสังคม/การศึกษา	ด้านบูรณาการ/อื่นๆ	
กาฬสินธุ์	31	0	2	5	0	0	0	1	39
ขอนแก่น	56	4	2	8	0	0	0	3	73
ชัยภูมิ	26	1	2	1	0	0	0	2	32
นครพนม	78	7	0	14	7	1	1	7	115
นครราชสีมา	52	6	2	1	0	0	0	3	64
บึงกาฬ	12	1	0	2	1	3	0	0	19
บุรีรัมย์	70	8	1	12	0	0	10	7	108
มหาสารคาม	12	0	0	5	0	0	0	0	17
มุกดาหาร	49	1	5	7	0	0	1	1	64
ยโสธร	9	1	0	2	0	0	1	2	15
ร้อยเอ็ด	12	1	0	3	0	0	1	0	17
เลย	23	2	4	7	0	1	7	2	46
ศรีสะเกษ	33	3	4	8	0	0	2	5	55
สกลนคร	240	3	7	26	0	11	3	7	297
สุรินทร์	30	2	4	3	0	1	6	5	51
หนองคาย	7	0	2	1	1	0	0	2	13
หนองบัวลำภู	23	0	0	1	0	0	0	0	24
อำนาจเจริญ	5	0	0	2	0	0	1	0	8
อุดรธานี	38	4	2	5	0	0	8	1	58
อุบลราชธานี	35	0	0	9	0	3	12	4	63
รวม	841	44	37	122	9	20	53	52	1,178

- **พื้นที่ภาคใต้** ช่วงตั้งแต่มีโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นแห่งแรก เมื่อปี พ.ศ. 2517 จนถึง ณ สิ้นเดือนกันยายน 2559 มีจำนวนทั้งสิ้น 908 โครงการ สรุปได้ดังนี้

ตาราง แสดงประเภทของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของแต่ละจังหวัดในเขตพื้นที่ภาคใต้

จังหวัด	ประเภทของโครงการ								รวม
	ด้านแหล่งน้ำ	ด้านเกษตร	ด้านสิ่งแวดล้อม	ด้านการส่งเสริมอาชีพ	ด้านสาธารณสุข	ด้านคมนาคม/สื่อสาร	ด้านสวัสดิการสังคม/การศึกษา	ด้านบูรณาการ/อื่นๆ	
กระบี่	6	0	3	1	0	0	0	5	15
ชุมพร	40	0	2	0	0	1	7	3	53
ตรัง	22	1	0	1	0	1	6	0	31
นครศรีธรรมราช	53	0	4	1	0	0	4	4	66
นราธิวาส	281	15	8	48	2	7	13	9	383
ปัตตานี	48	2	1	26	1	4	4	6	92
พังงา	12	3	7	0	0	0	0	0	22
พัทลุง	28	1	0	4	0	0	1	2	36
ภูเก็ต	1	0	1	0	0	1	0	0	3
ยะลา	55	2	2	5	1	4	6	1	76
ระนอง	9	2	0	0	3	0	1	0	15
สงขลา	42	2	3	4	0	1	12	2	66
สตูล	9	0	2	1	0	0	5	0	17
สุราษฎร์ธานี	21	0	1	3	0	3	4	1	33
รวม	627	28	34	94	7	22	63	33	908

- **ไม่ระบุพื้นที่หรือหลายพื้นที่หรือต่างประเทศ** ช่วงตั้งแต่มีโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นแห่งแรก เมื่อปี พ.ศ. 2517 จนถึง ณ กันยายน 2559 มีจำนวนทั้งสิ้น 24 โครงการ สรุปได้ดังนี้

ตาราง แสดงประเภทของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของแต่ละจังหวัดในเขตพื้นที่ไม่ระบุจังหวัด

จังหวัด	ประเภทของโครงการ								รวม
	ด้านแหล่งน้ำ	ด้านการเกษตร	ด้านสิ่งแวดล้อม	ด้านการส่งเสริมอาชีพ	ด้านสาธารณสุข	ด้านคมนาคม/สื่อสาร	ด้านสวัสดิการสังคม/การศึกษา	บูรณาการ/อื่นๆ	
ไม่ระบุจังหวัด	0	0	3	0	10	0	4	7	24
รวม	0	0	3	0	10	0	4	7	24